

завершенням навчання у ДЮСШ рекомендуються для відбору до команд майстрів. Але, як було зазначено вище, більшість не отримує професійного контракту й пов'язує свою подальшу життєдіяльність з отриманням освіти у вищому навчальному закладі.

Існуюча система проведення змагань серед професійних команд не враховує вікові психофізіологічні особливості більшої кількості футболістів 19-20-річного віку, за винятком чемпіонату України з футболу серед дублюючих та молодіжних команд клубів Прем'єр-ліги, де грають футболісти віком до 19 і 21 років. Таким чином, на етапі підготовки до вищих досягнень, внаслідок об'єктивної не спроможності молодого талановитого футболіста виконувати достатній об'єм фізичних навантажень в процесі ігор, створюються не сприятливі умови для вищезазначеного пріоритету розвитку фізичних даних.

Висновки. Досягнення максимально можливих показників на етапі підготовки до вищих досягнень значною мірою обумовлене ходом природного вікового розвитку. Робота над вдосконаленням відповідних фізичних якостей може виявитися ефективною лише в разі збігу у часі цілеспрямованого напруженого тренування з піком вікового розвитку певної якості [13, 14]. На даному етапі потрібно поступово підвищувати рівень загальної та спеціальної фізичної підготовки футболістів 19-20-річного віку з врахуванням індивідуальних особливостей та ігрового амплуа.

Основним недоліком у підготовці українських юних футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень є відсутність системи поступового переходу гравців з юнацького футболу у дорослий. На наш погляд, якщо спортсмен після закінчення дитячої футбольної школи через ряд причин не потрапив до професійної команди, то він повинен мати можливість продовжувати тренуватись і брати участь у змаганнях серед команд віком до 19 і до 21 років в чемпіонатах міст і областей. Тому що, саме ці вікові межі враховують психофізіологічні особливості гравців. Адже всі органи і системи організму людини остаточно формуються в 23-25 років [3]. Крім цього футболісти даної вікової групи можуть навчатися футболу у командах колективів фізичної культури та вищих навчальних закладах.

Отримані результати будуть покладені в основу досліджень спрямованих на визначення модельних характеристик ігрової діяльності футболістів провідних студентських команд України та їх порівняльний аналіз з гравцями 19-21-річного віку і кваліфікованими спортсменами професійних клубів.

Література

1. Воронова В.И. Психология спорта / В.И. Воронова К.: Олимпийская литература, 2007. – 298 с.
2. Ніколаєнко В. В., Байрачний О.В. Стан підготовки футбольного резерву в Україні // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – №2. – С. 32-36.
3. Ніколаєнко В. В., Балан Б.А. Аналіз ігрової діяльності футболістів в провідних командах Європи // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту». – 2012. - № 9. – с. 64-68.
4. Ніколаєнко В. В. Системний підхід до розробки проблеми оптимізації багаторічної підготовки футболістів / В. В. Ніколаєнко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 1. – С. 16–20.
5. Платонов В. Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и ее практическое применение / В. Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2013. – 624 с.
6. Футбол : навч. програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої спортивної майстерності / за ред. Ніколаєнка В. В., Авраменка В. Г., Гончаренка В. І. [та ін.]. – К. : Наук.-метод. комітет ФФУ, 2003. – 106 с.
7. Шинкарук О. А. Отбор спортсменов и ориентация их подготовки в процессе многолетнего совершенствования (на материале олимпийских видов спорта) / О. А. Шинкарук. – К. : Олимп. л-ра, 2011. – 360 с.
8. Morris J. G. Enhancing opportunities for high-level sporting performance: influence of 'relative age'. A sporting chance / J. G. Morris, M. E. Nevill : Loughborough, UK: Institute of Youth Sport, Loughborough University, 2006. – 34 p.
9. Richardson D. Developing support mechanisms for elite young players in a professional soccer academy: Creative reflections in action research / D. Richardson, D. Gilbourne, M. Littlewood // European Sport Management Quarterly. – 2004. - Vol. 4. - Issue 4. – P. 195-214.
10. Smith D. J. A framework for understanding the training process leading to elite performance / D. J. Smith // Sport Med. – 2003. – Vol. 33. – N. 15. – P. 1103–1126.
11. Szilagi G. Structure and organization of Youth Football / G. Szilagi // 3-rd UEFA Youth Conference. – Vienna, 1991. – P. 79–87.
12. Turner T. Total Player Development. Indianapolis: Ohio Youth Soccer Association, 2006, 91 p.
13. Vaeyens R. The relative age effect in soccer: A match-related perspective / R. Vaeyens, R. M. Philippaerts, R. M. Malina // Journal of Sports Sciences. – 2005. – N 23(7). – P. 747–756.
14. Vaeyens R. Evaluation of the "under-21 rule": Do young adult soccer players benefit? / R. Vaeyens, A. Coutts, R. Philippaerts // Journal of Sports Sciences. – 2005. – № 23(10). – P. 1003–1012.

Палатний А.

Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму

ПЕРЕМОЖЦІ ТА ПРИЗЕРИ УКРАЇНИ У ЗМАГАННЯХ ЗІ СПОРТИВНИХ ЄДИНОБОРСТВ НА ІГРАХ ОЛІМПІАД (1992–2016 рр.)

У статті розкрито досягнення спортсменів України в змаганнях зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад за часів незалежності (1992–2016 рр.).

Встановлено, що загалом у спортивних єдиноборствах представниками України було здобуто 43 нагороди.

Серед них у боксі нашими спортсменами за 1992–2016 рр здобуто 15 нагород, боротьбі вільній – 10 нагород, боротьбі греко-римській – 6 нагород, дзюдо – 3 нагороди, фехтуванні – 9 нагород.

Найбільшу кількість нагород зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад до скарбнички збірної команди України за період 1992–2016 рр. надали такі спортсмени: О. Харлан (4, фехтування на шаблях), В. Ломаченко (2, бокс), І. Мерлені-Мельник (2, боротьба вільна), Е. Тадеєв (2, боротьба вільна), Р.Гонтюк (2, дзюдо). Усі інші спортсмени, які здобували олімпійські медалі представляючи Україну на Іграх Олімпіад отримали по одній нагороді.

Ключові слова: Ігри Олімпіад, призери, переможці, українські, спортсмени, спортивні єдиноборства.

Артур Палатний. Победители и призеры Украины в соревнованиях по спортивным единоборствам на Играх Олимпиад (1992-2016 гг). В статье раскрыто достижения спортсменов Украины на соревнованиях по спортивным единоборствам на Играх Олимпиад за время независимости.

Установлено, что в целом в спортивных единоборствах представителями Украины было получено 43 награды. Среди них в боксе нашими спортсменами за 1992-2016 гг получено 15, борьбе вольной – 10, борьбе греко-римской - 6, дзюдо - 3, фехтовании - 9 наград соответственно.

Наибольшее количество наград по спортивным единоборствам на Играх Олимпиад в копилку сборной команды Украины за период 1992-2016 гг. положили такие спортсмены О. Харлан (4, фехтованию на саблях), В. Ломаченко (2, бокс), И. Мерлени-Мельник (2, вольная борьба), Э. Тадеев (2, вольная борьба), Р.Гонтюк (2, дзюдо). Все остальные спортсмены, которые получали олимпийские медали представляя Украину на Играх Олимпиад получили по одной награде.

Ключевые слова: Игры Олимпиад, призеры, победители, украинские спортсмены, спортивные единоборства.

Artur Palatny. Ukrainian Winners in Combat Sports Competitions at 1992 – 2016 Olympic Games. The contemporary history of Ukrainian sport is determined by a comparatively short time frame (from 1991 to this day). During this period of time Ukrainian athletes managed to represent our country on equal footing with other sportsmen in various competitions of the highest level. The development of sports in this country is associated with our achievements in the Olympics. That is why it is worthwhile to analyze the development of any particular kind of sport or any group of sports in view of Ukrainian athletes' performance at the Olympic Games. It gave us reason to propose for consideration a separate scientific problem of clarifying the prize winners, who represented Ukraine in the combat sports competitions at the 1992 – 2016 Olympic Games.

The objective of the research was to reveal the achievements of Ukrainian athletes in the combat sports contests at the 1992–2016 Olympics – the period of Ukrainian independence.

A considerable part of scientific and popular science publications are dedicated to various sports achievements of Ukrainian athletes at the Olympic Games. By means of additional scientific research, special analysis and synthesis of the publications one could single out the information pertaining to this or that group of the Olympic events. From this standpoint we propose to continue the study of the issue related to the achievements of Ukrainian combat sportsmen at the Olympics over the period from 1992 till 2016.

Ukrainian athletes won altogether 43 awards in combat sports for the period from 1992 to 2016, including 15 medals won by our boxers, 10 awards gained by freestyle wrestlers, 6 medals – by Greco -Roman wrestlers, 3 – by judokas and 9 awards won by fencers.

The largest number of the awards in combat sports at the Olympic Games during the period from 1992 till 2016 was added to the moneybox of Ukrainian national team by the following athletes: O. Kharlan (4 awards in sabre fencing), V. Lomachenko (2 medals in boxing), I. Merleni-Melnyk (2 medals in freestyle wrestling), E. Tadeyev (2 medals in freestyle wrestling), R. Gontiuk (2 awards in Judo). All the other combat sportsmen, who gained awards representing Ukraine at the Olympics, won one medal each.

Key words: the Olympics, prize winners, Ukrainian athletes, combat sports.

Постановка проблеми. Сучасна історія українського спорту визначається достатньо нетривалими часовими межами (з 1991 р. і до сьогодні). За цей час вдалося на рівних представити нашу країну на різноманітних змаганнях найвищого рівня [1, 2, 4, 8, 11]. Однак, першочергово розвиток спорту в країні асоціюється із здобутками на олімпійських іграх. Саме тому сучасний стан щодо розвитку того чи іншого виду спорту, групи видів спорту варто розпочинати з аналізування результативності виступів спортсменів України на Іграх Олімпіад [10, 16, 18]. Це дало нам підстави запропонувати до розгляду окреме наукове завдання з з'ясування переможців та призерів, представників України у змаганнях зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад (1992–2016 рр).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За твердженням провідних фахівців галузі усі олімпійські види спорту доцільно розглядати за окремими групами відповідно до специфіки структури та змісту змагальної діяльності [1, 2, 4, 8, 16]. Однак серед робіт вітчизняних та закордонних фахівців обсяг робіт спрямованих на отримання узагальненої інформації щодо розвитку груп видів спорту є суттєво обмеженим. Акцентовані дослідження проведені частково серед циклічних видів спорту та серед спортивних ігор [3, 5, 10, 13]. Певною мірою розкрито узагальнену проблематику щодо умовної групи олімпійських видів спорту, параолімпійських та не олімпійських видів спорту [6, 8, 10, 11]. Однак цей підхід не завжди враховує специфіку структури та змісту змагальної діяльності.

Окрім цього є безліч наукової та науково-популярної інформації присвяченої досягненням українських спортсменів на олімпійських іграх із різних видів спорту [1, 3, 4, 10, 11]. Серед неї можна, шляхом додаткового наукового пошуку, аналізування та узагальнення виокремити ту, яка стосується тієї чи іншої групи олімпійських видів спорту. З огляду на це ми,

продовжуючи визначений науковий напрям пропонуємо вивчення актуального питання щодо досягнень українських спортсменів зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад за період 1992–2016 рр.

Зв'язок з науковими темами та планами. Дослідження виконане згідно теми «Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та змагальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті» (номер державної реєстрації: 0116U003167) на 2016–2020 рр. плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури.

Мета дослідження: розкрити досягнення спортсменів України в змаганнях зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад за часів незалежності (1992–2016 рр.)

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури і джерел інформаційної мережі Інтернет, аналіз документальних матеріалів (програми Ігор Олімпіад, підсумкові протоколи результатів змагань за видами спорту), методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Незважаючи на значну кількість досліджень та тверджень щодо необхідності об'єднання видів спорту в окремі групи за специфікою змагальної діяльності [2, 5, 7, 10, 16] узагальненого досліджень і розгляду досягнень в окремих з них не проводилося. Аналізування програми Ігор Олімпіад в межах періоду, що розглядається (1992–2016 рр.) вказало на проведення семи змагань цього рівня. Відомо, що команда України самостійно була представлена починаючи з 1996 року (Ігри XXVI Олімпіади, Атланта) і до сьогодні. У 1992 році спортсмени, вже на той час незалежної, України в силу різних об'єктивних та суб'єктивних причин, позиції Міжнародного Олімпійського комітету тощо брали участь в Іграх XXV Олімпіади (Барселона) у складі об'єднаної команд. Власне факт здобуття Україною незалежності та визнання цього світовою спільнотою і дає нам підстави залучити результати участі наших спортсменів у 1992 році до аналізованого періоду. Можна констатувати, що в олімпійських видах спорту, які умовно виокремлено за специфікою змагальної діяльності у групу спортивні єдиноборства українці добували нагороди з боксу, боротьби вільної, боротьби греко-римської, дзюдо та фехтування (табл. 1–5). Нажаль з відносно нового виду спорту тхеквондо (включеного до програми Ігор XXVII Олімпіади, 2000, Сідней) медальних здобутків немає. Також у нашому дослідженні не відображені жодні з результатів українських спортсменів із карате, так як цей вид спорту вперше буде представлений в офіційній програмі на Іграх XXXII Олімпіади (2020, Токіо).

Таблиця 1

Представники України, переможці та призери Ігор Олімпіад із боксу (за період 1992–2016 рр.)

Рік	Місце проведення	Отримана нагорода	Прізвище та ім'я	Вагова категорія
1992*	Ігри XXV Олімпіади, Барселона	С	Ростислав Заулічний	до 81 кг
1996	Ігри XXVI Олімпіади, Атланта	Б	Олег Кирюхін	до 48 кг
		З	Володимир Кличко	+91 кг
2000	Ігор XXVII Олімпіади, Сідней	Б	Володимир Сидоренко	до 51 кг
		Б	Сергій Данильченко	до 54 кг
		С	Андрій Котельник	до 60 кг
		С	Сергій Доценко	до 67 кг
		Б	Сергій Федчук	до 81 кг
2008	Ігри XXIX Олімпіади, Пекін	Б	Вячеслав Глазков	+91 кг
		З	Василь Ломаченко	до 57 кг
2012	Ігри XXX Олімпіади, Лондон	З	Василь Ломаченко	до 60 кг
		С	Денис Берінчик	до 64 кг
		Б	Тарас Шелестюк	до 69 кг
		Б	Олександр Гвоздик	до 81 кг
		З	Олександр Усик	до 91 кг

Примітки: * – спортсмени виступали у складі об'єднаної команди; З – володар золотої нагороди; С – володар срібної нагороди; Б – володар бронзової нагороди.

Висвітлення отриманих результатів нами проведено відповідно до розташування назв видів спорту в алфавітному порядку. Таким чином на змаганнях з боксу в межах програм Ігор олімпіад спортсменів ми України було здобуто п'ятнадцять нагород різного ґатунку. Нагороди були здобуті на п'яти з семи Ігор Олімпіад аналізованого періоду. Без нагород наші спортсмени залишилися на Іграх XXVIII Олімпіади (2004, Афіни) та на останні змаганнях – Іграх XXXI Олімпіади (2016, Ріо-де-Жанейро). Відзначимо, що поряд із «невдалими» для українців змаганнями 2004 та 2016 рр. наявні змагання де кількість нагород покладених до скарбнички національної збірної власне боксерами є значною. Найвищі станом на сьогодні показники за кількістю нагород стали змагання Ігор XXVII Олімпіади (2000, Сідней) та Ігор XXX Олімпіади (2012, Лондон). На цих змаганнях спортсмени-боксери України здобули однакову кількість нагород (по 5). Однак їхнє співвідношення більш якісно представлене в 2012 році. Так, у 2000 році на Іграх XXVII Олімпіади наші боксери здобули дві срібні та три бронзові нагороди, а на Іграх XXX Олімпіади (2012, Лондон) – дві золоті, одну срібну та дві бронзові нагороди.

Відносно цих двох змагань, менш результативними стали виступи на Іграх 1996 та 2008 рр. (Ігри XXVI Олімпіади, Атланта та Ігри XXIX Олімпіади, Пекін). Всього по дві нагороди (одне золото та одна бронза) здобуті нашими боксерами на цих змаганнях.

Аналізування структури нагород вказало, що практично усі нагороди були здобуті різними спортсменами. Виняток становить видатний український боксер, дворазовий олімпійський чемпіон з боксу – Василь Ломаченко. Також, варто відзначити, що більшість спортсменів України після здобутих нагород пробували себе, в окремих випадках успішно, серед професіоналів (Андрій Котельник, Володимир Кличко). Станом на сьогодні свою кар'єру серед професіоналів успішно продовжують Василь Ломаченко, Денис Берінчик, Олександр Гвоздик, Олександр Усик. На наш погляд продовження спортивної кар'єри боксерами-олімпійцями може бути одним із подальших напрямів наукових досліджень.

Аналіз динаміки здобутих нагород українськими боксерами на Іграх Олімпіад вказує на хвилеподібність. Для неї характерне те, що після пікових здобутків українських боксерів відбувається певний спад із «провальними» виступами спортсменів. Це підтверджено такими парами змагань як 2000 (5 нагород) та 2004 рр. (нагород не має) та 2012 (5 нагород) та 2016 рр. (нагород не має). Фахівці боксу, теорії спорту та спортивні аналітики зауважують на сукупність об'єктивних та суб'єктивних причин цього [3, 6, 11]:

- значні досягнення українців звичайно ж спонукають представників інших країн більш ретельно готуватися до поєдинків з ними;

- рефері у ринзі та загалом склад суддів підвищують вимоги до оцінювання наших спортсменів;

- організатори змагань та Міжнародна федерація намагається урівноважити співвідношення сил на змаганнях рівня Ігор Олімпіад, щоб дотриматися основних принципів змагальності, конкурентності та непередбачуваності переможця тощо.

Окрім зазначеного, варто провести аналізування вагових категорій у яких українські спортсмени-боксери досягали результатів. Найбільше представництво мають спортсменів «легких» вагових категорій, серед них до 48, 51, 54, 60 кг. Дещо менше «важких» – до 81, 91 та понад 91 кг та значно менше «середніх» (до 67, 69 кг) вагових категорій.

Згідно усталених тверджень в боксі можна говорити про те, що українські спортсмени-боксери мають вищу техніко-тактичну підготовленість, яка домінує в умовах змагальної діяльності в «легких» вагових категоріях. Поряд із тим, час від часу з'являються окремі індивідуальності, наприклад В. Кличко, О. Усик, які спроможні запропонувати якісний та результативний бокс та на високому рівні конкурувати, навіть у межах змагань Ігор Олімпіад. Відзначимо, що незважаючи на введення до програми Ігор Олімпіад змагань з боксу серед жінок (Ігри XXX Олімпіади, 2012, Лондон), представниці нашої країни поки удосконалюють майстерність для можливості конкуренції на найвищому міжнародному рівні змагань та не мають медальних здобутків на Іграх Олімпіад. Традиційним видом спорту з групи спортивних єдиноборств у змаганнях з якого беруть участь українські спортсмени є боротьба вільна (табл. 2).

Таблиця 2

Представники України, переможці та призери Ігор Олімпіад із боротьби вільної (за період 1992–2016 рр)

Рік	Місце проведення	Отримана нагорода	Прізвище та ім'я	Вагова категорія
1996	Ігри XXVI Олімпіади, Атланта	Б	Ельбрус Тадеєв	до 63 кг
		Б	Заза Зазіров	до 68 кг
2000	Ігор XXVII Олімпіади, Сідней	С	Євген Буслович	до 58 кг
2004	Ігри XXVIII Олімпіади, Афіни	З	Ірині Мерлені-Мельник	до 48 кг
		З	Ельбрус Тадеєв	до 66 кг
2008	Ігри XXIX Олімпіади, Пекін	Б	Ірині Мерлені	до 48 кг
		С	Сергій Федоришин	до 60 кг
		С	Андрій Стаднік	до 66 кг
		Б	Тарас Данько	до 84 кг
2012	Ігри XXX Олімпіади, Лондон	С	Валерій Андрійцев	до 96 кг

Примітки: З – володар золотої нагороди; С – володар срібної нагороди; Б – володар бронзової нагороди.

Отримані результати дають нам підстави стверджувати, що представники України, як і в попередньому випадку здобували нагороди на п'яти Іграх Олімпіад з семи, проведених за період 1992–2016 рр. Однак усі ці олімпіади відбулися поспіль. Без нагород українські спортсмени залишилися на Іграх XXV Олімпіади (1992, Барселона) та Іграх XXXI Олімпіади (2016, Ріо-де-Жанейро). У випадку зі змаганнями 1992 року такий стан можна пояснити достатньо великою конкуренцією зі сторони інших країн, що були включені до складу Об'єднаної команди (Азербайджан, Грузія, Вірменія тощо). Однак відсутність високих результатів на Іграх XXXI Олімпіади (2016, Ріо-де-Жанейро) може свідчити про зниження конкурентності українських спортсменів на міжнародній арені.

На інших змаганнях медальні добутки були достатньо стабільними (одна-дві нагороди). Серед них варто виокремити Ігри XXVIII Олімпіади (2004, Афіни). На цих змаганнях представникам України вдалося здобути дві золоті нагороди (І. Мерлені-Мельник та Е. Тадеєв). Саме ці спортсмени мають у своєму активі по дві олімпійські нагороди (одне золото та одна бронза). Найбільш успішними для українських спортсменів за кількістю нагород можна вважати Ігри XXIX Олімпіади (2008,

Пекин) де здобуто чотири нагороди (дві срібні та дві бронзові). Окрім цього відзначимо, що в активі українців є золота та бронзова нагороди у змаганнях серед жінок, проте здобуті однією спортсменкою І. Мерлені-Мельник. Нажаль при значній кількості нагород рівня Чемпіонатів світу та Європи, результуючі виступи інших спортсменок на Іграх Олімпіад не були медальними [1, 2, 3, 5, 8].

Згідно розподілу за ваговими категоріями можна спостерігати перевагу близьких до «середніх» – 60–68 кг та окремі випадки досягнення медального результату у «важких» (до 84, 96 кг) серед чоловіків та «легких» (до 48 кг) вагових категоріях серед жінок.

Деяко поступаються зазначеним вище видам спортивних єдиноборств за загальною кількістю здобутих нагород спортсмени, які представляють боротьбу греко-римську (табл. 3).

Таблиця 3

Представники України, переможці та призери Іграх Олімпіад із боротьби греко-римської (за період 1992–2016 рр)

Рік	Місце проведення	Отримана нагорода	Прізвище та ім'я	Вагова категорія
1992*	Ігри XXV Олімпіади, Барселона	З	Олег Кучеренко	до 48 кг
1996	Ігри XXVI Олімпіади, Атланта	Б	Андрій Калашніков	до 52 кг
		З	В'ячеслав Олійник	до 90 кг
2000	Ігор XXVII Олімпіади, Сідней	С	Давид Салдадзе	до 97 кг
2008	Ігри XXIX Олімпіади, Пекин	Б	Армен Варданян	до 66 кг
2016	Ігри XXXI Олімпіади, Ріо-де-Жанейро	С	Жан Беленюк	до 85 кг

Примітки: * – спортсмени виступали у складі об'єднаної команди; З – володар золотої нагороди; С – володар срібної нагороди; Б – володар бронзової нагороди.

У цьому виді спортивного єдиноборства як і в попередніх випадках нагороди спортсменами України були здобуті на п'яти з семи змаганнях (Іграх Олімпіад) аналізованого періоду (1992–2016 рр.). Однак кількість нагород загалом є меншою. На більшості Іграх Олімпіад наші спортсмени у цьому виді спорту завойовували по одній нагороді. Це спостерігалось в 1992 (Ігри XXV Олімпіади, Барселона), 2000 (Ігри XXVII Олімпіади, Сідней), 2008 (Ігри XXIX Олімпіади, Пекин) та 2012 роках (Ігри XXXI Олімпіади, Ріо-де-Жанейро). На одних змаганнях українським спортсменам вдалося завоювати дві нагороди (1996, Ігри XXVI Олімпіади, Атланта). Ще два олімпійські цикли (2004, Ігри XXVIII Олімпіади, Афіни та 2012, Ігри XXX Олімпіади, Лондон) завершилися для українських борців греко-римського стилю без медальних здобутків. Відзначимо, що жодних узагальнених тенденцій щодо представлення спортсменів та їхніх вагових категорій серед медалістів не виявлено. За період 1992–2016 років у боротьбу греко-римської нагороди здобували представники фактично усіх вагових категорій (від 48 до 97 кг), також у жодній з них не було здобуто двох нагород.

Таким чином, можна припустити наявність стабільного рівня підготовленості спортсменів у цьому виді спорту в Україні. Це підтверджується тим, що незважаючи на динамічні зміни правил змагань, введення та корекції окремих положень щодо суддівства, організації, загроз виключення виду спорту з олімпійської програми тощо ставлення національної федерації до підготовки спортсменів високої кваліфікації є відповідальним. Однак, на наш погляд, у подальшому варто розглянути результати українських борців вільного та греко-римського стилю у контексті на лише досягнень на Іграх Олімпіад, але й в контексті інших міжнародних змагань та національних тенденцій розвитку виду спорту.

Проведений нами аналіз даних вказав на наявність найменшої кількості здобутих нагород у змаганнях зі дзюдо в програмі Ігор Олімпіад (табл. 4).

Таблиця 4

Представники України, переможці та призери Іграх Олімпіад із дзюдо (за період 1992–2016 рр)

Рік	Місце проведення	Отримана нагорода	Прізвище та ім'я	Вагова категорія
2000	Ігор XXVII Олімпіади, Сідней	Б	Руслан Машуренко	до 90 кг
2004	Ігри XXVIII Олімпіади, Афіни	С	Роман Гонтьок	до 81 кг
2008	Ігри XXIX Олімпіади, Пекин	Б	Роман Гонтьок	до 81 кг

Примітки: З – володар золотої нагороди; С – володар срібної нагороди; Б – володар бронзової нагороди.

За увесь проаналізований період нашим представникам вдалося дістатися до п'єдесталу пошани лише тричі. Це відбулося на трьох послідовних змаганнях 2000–2008 років. Двічі з них на другу (2004, Ігри XXVIII Олімпіади, Афіни) та третю сходинку (2008, Ігри XXIX Олімпіади, Пекин) піднімався Р. Гонтьок у ваговій категорії до 81 кг. На усіх інших Іграх Олімпіад у

представників України були підстави сподіватися на здобуття однієї чи кількох нагород. Однак під впливом чинників різного характеру цього не відбулося. Це може вказувати на певні труднощі в завершальній підготовці спортсменів до заключних змагань чотириріччя зі сторони науково-методичного, матеріально-технічного, ресурсного тощо. На відміну від дзюдо більш стабільними на наш погляд є досягнення спортсменів України в змаганнях Ігор Олімпіад з фехтування (табл. 5).

Таблиця 5

Представники України, переможці та призери Іграх Олімпіад із фехтування (за період 1992–2016 рр)

Рік	Місце проведення	Отримана нагорода	Прізвище та ім'я	Категорія змагань
1992*	Ігри XXV Олімпіади, Барселона	Б	Сергій Кравчук	Шпага (командні змагання)
		З	Георгій Погосов Вадим Гутцайт	Шабля (командні змагання)
		С	Сергій Голубицький	Рапіра (особисті змагання)
2004	Ігри XXVIII Олімпіади, Афіни	Б	Владислав Третьяк	Шабля (особисті змагання)
2008	Ігри XXIX Олімпіади, Пекін	З	Ольга Жовнір Галина Пундик Ольга Харлан Олена Хомрова	Шабля (командні змагання)
2012	Ігри XXX Олімпіади, Лондон	Б	Ольга Харлан	Шабля (особисті змагання)
		З	Яна Шемякіна	Шпага (особисті змагання)
2016	Ігри XXXI Олімпіади, Ріо-де-Жанейро	Б	Ольга Харлан	Шабля (особисті змагання)
		С	Ольга Харлан Комащук Аліна, Кривацька Олена, Вороніна Олена	Шабля (командні змагання)

Примітки: * – спортсмени виступали у складі об'єднаної команди; З – володар золотої нагороди; С – володар срібної нагороди; Б – володар бронзової нагороди.

Разом із тим, варто наголосити на суттєвих відмінностях організації самих змагань з фехтування в програмі Ігор Олімпіад. На відміну від зазначених (боксу, боротьби вільної, боротьби греко-римської, дзюдо) у фехтуванні відсутній розподіл на вагові категорії та наявні командні змагання з того одного або двох видів зброї. Це дає можливість одному спортсмену на одних змаганнях здобути максимально не одну, а дві нагороди. Власне це ми спостерігаємо для досягнень О. Харлан. Провідна українська спортсменка в фехтуванні на шаблях є володаркою чотирьох (1-1-2) олімпійських нагород. Вона завоювала їх на послідовних змаганнях Ігор XXIX–XXXI Олімпіад (2008, Пекін; 2012, Лондон та 2016, Ріо-де Жанейро).

Успішними для українських фехтувальників були Ігри XXV Олімпіади (1992, Барселона). На той момент, представники України у складі Об'єднаної команди завоювали три нагороди (1-1-1). До складу команд були залучені Г. Погосов, В. Гутцайт (шабля) та С. Кравчук (шпага). В особистих змаганнях золотою нагородою відзначився С. Голубицький (рапіра). Можна констатувати. Що після 1992 року наступив певний перехідний період для українського фехтування. Адже спортсмени, які виступали до 1992 року поступово припинили свої виступи на рівні спорту вищих досягнень, а нові «зірки» ще не піросли. Це позначилося відсутністю нагород будь-якого ґатунку у всіх видах змагань з фехтування на Іграх XXVI та XXVII Олімпіад (1996, Атланта та 2000, Сідней).

Після достатньо тривалої перерви першою нагородою в XXI ст. відзначився В. Третьяк (особисті змагання на шаблі) на іграх XXVIII Олімпіади (2004, Афіни).

Яскравим моментом при аналізі досягнень українських фехтувальників варто вважати перемогу в командних змаганнях на шаблі серед жінок. За відгуками фахівців та спортивних оглядачів, драматичний фінал між командами України та господарками змагань, КНР може претендувати на потрапляння в енциклопедію виду спорту.

Ця перемога також визначила початок періоду домінування (лідерування) у світовому фехтуванні на шаблях талановитої спортсменки України О. Харлан. Виходячи за межі зазначеної проблематики відзначимо, що О. Харлан упродовж понад десятирічного періоду входить до лідерів світового рейтингу в цьому виді спорту, займала призові місця та перемогала на чисельних змаганнях рівня Чемпіонату світу та Європи як в особистих, так і в командних змаганнях.

У 2012 році, дві представниці України спромоглися піднятися на п'єдестал пошани Ігор XXX Олімпіади у Лондоні. Це Я. Шемякіна в змаганнях із фехтування (шпага) та О. Харлан (шабля). Та ще дві нагороди О. Харлан в особистій та командній першостях здобула на Іграх XXXI Олімпіади в Ріо-де-Жанейро. Це зробило її найбільш титулованою спортсменкою за часів незалежності у спортивних єдиноборствах в Україні. Також завдяки зусиллям О. Харлан на Іграх XXXI Олімпіади (2016, Ріо-де-Жанейро) представники фехтування змогли покласти до своєї скарбниці ще дві нагороди [9, 11, 12,

14, 15, 17].

Проведений аналіз із фехтування вказує на більшу перевагу за здобутими нагородами спортсменів які спеціалізуються у фехтуванні на шаблях (шість нагород). Значно менше нагород здобули представники шпаги (дві нагороди) та рапіри (одна нагорода). Частково це можна пояснити варіативністю програми змагань у фехтуванні та послідовністю включення видів до Ігор Олімпіад. Також, варто відзначити появу яскравих особистостей в тому чи іншому виді фехтування, наприклад В. Гутцайт (як спортсмена та тренера), О. Харлан, Я. Шимякіної, які впродовж тривалого періоду складали гостру конкуренцію у відповідних видах зброї на змаганнях різного рівня.

Висновки. Загалом у спортивних єдиноборствах представниками України було здобуто 43 нагороди. Серед них у боксі нашими спортсменами за 1992–2016 рр здобуто 15 нагород, боротьбі вільній – 10 нагород, боротьбі греко-римській – 6 нагород, дзюдо – 3 нагороди, фехтуванні – 9 нагород.

Найбільшу кількість нагород зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад до скарбнички збірної команди України за період 1992–2016 рр. надали такі спортсмени: О. Харлан (4, фехтування на шаблях), В. Ломаченко (2, бокс), І. Мерлені-Мельник (2, боротьба вільна), Е. Тадеєв (2, боротьба вільна), Р.Гонтюк (2, дзюдо). Усі інші спортсмени, які здобували олімпійські медалі представляючи Україну на Іграх Олімпіад отримали по одній нагороді.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення досягнень спортсменів України у спортивних єдиноборствах на різних міжнародних змаганнях та визначення узагальнених тенденцій розвитку окремих видів у цій групі видів спорту.

Література

1. Бубка С. Н. Олімпійське сузір'я України: Атлети / С. Н. Бубка, М. М. Булатова. – К.: Олімп. л-ра, 2010. – 165 с. 2. Булатова М. М. Олимпийские игры (1896–1972) / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2012. – Т. 1. – 496 с.
2. Бубка С. Н. Олімпійський спорт: давньогрецька спадщина та сучасний стан : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01 / С. Н. Бубка; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. - Київ, 2014. - 35 с.
3. Булатова М. М. Олимпийские игры (1976–2012) / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2012. – Т. 2. – 512 с.
4. Вацеба О. Специфіка історичного розвитку сучасного спорту як соціального явища / Оксана Вацеба // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків, 2001. – № 18. – С. 21–26.
5. Енциклопедія Олімпійського спорту України / [за ред. В. М. Платонова]. – К.: Олімп. л-ра, 2005. – 462 с.
6. Ільницький І. Вивчення та аналіз досягнень Українських боксерів на міжнародній арені / Іван Ільницький, Андрій окупний, Дмитро Сосновський // Молода спортивна наука України. – Львів, 2014. – Т.1. – С. 95–99.
7. Келлер В.С. Теоретико-методические аспекты подготовки спортсменов / В.С.Келлер, В.Н.Платонов. Львов: 1993. – 270 с.
8. Olympic sport : v 2 t. / V.N. Platonov, S.N. Bubka, M.M. Bulatova [y dr.]; pod obshch. Red.. V.N. Platonova. – Kyev: Olymp. l-ra, 2009. – Т.2. – С. 63–76.
9. Five new sports are included in the Games 2020 program [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nos-ukr.org/news/12903/> (Дата звернення: 11 березня 2017)
10. Pavlenko Yu. Historical and statistical analysis of the participation of Ukrainian athletes in the 1952-1992 Olympic Games / Юрій Павленко, Валентина Єрмолова // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – К., 2017. – № 1 – С. 31–35.
11. About the results of the performance of athletes of Ukraine at the XXX Olympiad and XIV Paralympic Games in 2012 (London)/ Decision of the College of the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine dated September 27, 2012, Minutes No. 9 / 5-21. - 15 s.
12. Prosport. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prosport.tsn.ua/sport/medalisti-olimpiyskih-igor-v-rio-hto-proslaviv-ukrayinu-731465.html> (Дата звернення: 1.04.2017)
13. Tomashevsky V.V. History and trends of the program of the modern Olympic games: Author's abstract. Dis ... Cand. Sciences of Phys. upbringing and sports: 24.00.01 / VV Tomashevsky; The state Research Institute of Phys. culture and sports. - K., 2002. – 19 p.
14. International Olympic Committee. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.olympic.org> (Дата звернення: 1.04.2017)
15. London-2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.olympic.org/olympic-results?g=London%202012> (Дата звернення: 11 березня 2017)
16. Pityn M. Features of theoretical training in combative sports / Pityn Maryan, Briskin Yuriy, Zadorozhna Olha // Journal of Physical Education and Sport. – Pitesti, 2013. – 13 (2), issue 2. – P. 195–198.
17. Rio-2016.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.olympic.org/rio-2016> (Дата звернення: 11 березня 2017)
18. ZN,UA. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/OLYMPIADA2016/olimpiada-2016-vsi-medali-zbirnoyi-ukrayini-216063_.html (Дата звернення: 1.04.2017)